

การจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

Payout Management and Income Increasing in Sufficiency Economy,

Tumboon Thatum, Amphur Pasang, Lamphun Province

เอนก ชิตเกษร พรรณนุช ชัยปิ่นชนะ

Anake Chitkesorn Punnuh Chaipinchana

สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

Department of Management, Faculty of Business Administration, Payap University,

E-mail: Anake_c@payap.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินงานใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อยและเวทีเสวนา อีกทั้งการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วยการดำเนินงานชุมชนต้นแบบและการลงมือปฏิบัติตามหลักวงจร P-D-C-A ได้แก่ การวางแผน การทดลองปฏิบัติ วิเคราะห์ประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสารภีชัย และบ้านไร่ป่าคา เป็นตัวแทนของประชากรตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่าระบบการเงินภายในครัวเรือนของชุมชน ตำบลท่าตุ้ม มีรายได้หลักจากการเกษตรได้แก่ลำไยและข้าว ซึ่งผลผลิตและราคาผลผลิตมีความผันผวน ส่วนรายได้เสริมจากการทำกิจกรรมมีปริมาณผลผลิตน้อยและคุณภาพต่ำจึงไม่สามารถสร้างรายได้ อย่างจริงจัง ปัญหาด้านรายจ่าย ชุมชนไม่มีความเข้าใจพฤติกรรมรายจ่ายของครัวเรือนอย่างแท้จริง เนื่องจากไม่ให้ความสำคัญต่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ส่งผลให้ไม่สามารถวางแผนการลดรายจ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมี 2 ปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลต้องมีพื้นฐานความเข้าใจในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง และปัจจัยด้านกระบวนการกลุ่มของชุมชนและการมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง 2) ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยทางกายภาพของชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่สามารถนำไปสู่การสร้างรายได้ ปัจจัยกระบวนการจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยดำเนินการจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการ รวมทั้งดำเนินการวางแผนและกระตุ้นให้มีการดำเนินงานตามแผน และปัจจัยจากการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ สำหรับผลการศึกษาแนวทางการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักและการยอมรับถึงประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน การกำหนดแผนกิจกรรมเพื่อดำเนินการลดรายจ่ายตามข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน การดำเนินกิจกรรมตามแผนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น การเสริมประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรม การประเมินผลกิจกรรมเพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมในรอบต่อไป อีกทั้งมีมาตรการในการกระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การออมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง การจัดการรายจ่าย การเพิ่มรายได้

Abstract

This study to examine obstacles ,and to analyze the factors leading to the success of the financial system within the household based on the analysis and synthesis of household expenditure and revenue account under the participation of the community. To analyze the factors that influence the success in expenditure management and increasing revenue with the sufficiency economy approach. To study and set the guidelines for the management of expenditure decrease and revenue increase based on the sufficiency economy approach. The research instruments are in-depth interviews, focus groups, and focus group brainstorming discussions. In addition, there is a community learning process which is created by visiting the best practice community and practicing the P-D-C-A cycle. This cycle consists of plan, do, check and act. This P-D-C-A cycle was implemented in 2 villages: Bann Saraphi Chai and Bann Rai Pa Ka, Tumboon Thatum, Amphur Pasang, Lamphun The result showed that the obstacle of household financial system was the stagnant of main income arriving from the products and cost and the extra income based on the agriculture had the low number of products with low quality, it could not fully increase the income. As of the expenses showed that the villagers had no clear understanding of expense behavior since they neglected the household record. Then, it caused the inefficient cost reduction plan. Analysis of the factors influencing the success of expense management and cash increase indicated as (1) the basic factors of the success are consisted of the personal factor with the basic understanding of self-sufficiency lifestyle and the community process factor and the strong leader and (2) the factors promoting success are consisted of physical community factor which is resources as well as wisdom leading to the income, The factor of effective community process management emphasizes more on community cooperation. It starts from forming committee, planning, acting followed the plan with monitoring as well as evaluating to the work improvement and the factor of integrated work of all level of organization. The aspect of the guideline for integrated expense and income management as Sufficiency Economy philosophy started from creating awareness and acceptance of the household account record, planning the activities for expense reduction based on the household account, acting as the plan with the community cooperation focused on resources and local wisdom, supporting the efficacy by develop new academic knowledge as the tools in activity driven, evaluating the activities for finding problems and obstacles, improving for the future work along with setting the rules in encouraging and supporting the continuous performance which can lead to the sustainable saving.

Keyword: Sufficiency economy, Payout Management, income Increasing

1. บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง”^[1] เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึก

ในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นตำบลหนึ่งที่ได้ร่วมกันส่งเสริมให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยส่งเสริมให้มีการพึ่งตนเอง ในการประกอบอาชีพหลัก และประกอบอาชีพเสริม ส่งเสริมการออมทรัพย์ จึงทำให้เกิดกลุ่มอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเองหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงโคชาวลำพูน ซึ่งโคพันธุ์ชาวลำพูนนั้นเป็นโคพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดลำพูนที่หายากและที่สำคัญโคชาวลำพูนเป็นโคที่มีลักษณะที่ดีจะใช้เป็นพระโคสำหรับราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งชาวบ้านได้มีการอนุรักษ์พันธุ์โคไว้ และปัจจุบันสามารถพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์โคชาวลำพูนที่

หาดูได้ยาก นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งกลุ่มนารวมทำการปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเป็นการสนองนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงและทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้^[2] มีการรวมกลุ่มของกลุ่มสตรีแม่บ้านทำเพื่อเป็นอาชีพเสริมของชุมชนโดยการผลิตภัณฑน้ำพริกปลาสูตรสมุนไพรโบราณเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มและเป็นการเพิ่มศักยภาพ

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชาวบ้านตำบลท่าตุ้มจะมีทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม แต่รายได้ที่ได้รับกลับไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตุ้ม ร่วมกับการพัฒนาชุมชนอำเภอป่าซาง ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัย และศูนย์เรียนรู้ตำบลท่าตุ้ม จึงพยายามขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพึ่งตนเองอย่างจริงจัง จึงส่งผลให้ชุมชนยังคงประสบปัญหาเรื่องภาวะหนี้สิน ยิ่งไปกว่านั้นชุมชนเองเคยลงบันทึกบัญชีครัวเรือนจากที่หน่วยงานราชการได้เข้ามาแจกสมุดบัญชีครัวเรือนมาแล้วครั้งหนึ่ง ซึ่งชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่ความสามารถในการบริการการเงินของครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบันทึกบัญชีครัวเรือนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางสู่ความพอเพียง^[3] จะทำให้รู้จักประมาณตน มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำรงชีวิต การวางแผนที่ดีจะต้องมีการจดบันทึกอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด คิดก่อนใช้เป็นการเริ่มต้นการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พอมี พอกิน ไม่มีหนี้สิน^[4] ซึ่งชาวบ้านบ้านสารภีชัยและบ้านไร่ป่าคาเคยบันทึกบัญชีครัวเรือนแต่ไม่ประสบความสำเร็จ

โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการนำระบบบัญชีครัวเรือนมาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์การบริหารการเงินภายในครัวเรือนของสมาชิก เพื่อให้ครัวเรือนเกิดความตระหนักถึงภาวะรายรับ รายจ่าย ปัญหาหนี้สินและในขณะเดียวกัน ได้ทำการศึกษาหาแนวทางในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ โดยการพัฒนาด้านอาชีพ และการพัฒนาด้านการตลาด นอกจากนั้นเมื่อชุมชนได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ในการพัฒนากลุ่มอาชีพให้เกิดความยั่งยืน โครงการวิจัยนี้ยังมุ่งเสริมสร้างให้ชุมชนสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง โดยการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน เนื่องจากการออมทรัพย์เพื่อการผลิตถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อระดมเงินทุนไว้ใช้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ดังนั้นโครงการวิจัยการจัดการรายจ่าย และเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตำบลท่าตุ้ม อำเภอ

ป่าซาง จังหวัดลำพูน จึงเป็นโครงการที่มุ่งหวังให้ผลของงานวิจัยประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน มุ่งเน้น การจัดการรายจ่าย และเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการพัฒนากิจกรรมควบคู่กันทั้งสามด้าน ได้แก่ การทำบัญชีครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์รายรับ รายจ่ายของแต่ละครัวเรือน หลังจากนั้นจึงหาแนวทางในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการพัฒนาอาชีพ และการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ พร้อมกันนั้นได้พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ถือว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดแนวทางในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนาแบบบูรณาการโดยเกิดจากความร่วมมือของชุมชนเอง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) การดำเนินงานใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อยและเวทีเสวนาเพื่อระดมความคิดเห็น อีกทั้งการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วยการดูงานชุมชนต้นแบบและการลงมือปฏิบัติตามหลักวงจร P-D-C-A ได้แก่ การวางแผน การทดลองปฏิบัติ วิเคราะห์ประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการคัดเลือกจากหมู่บ้านที่มีการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเองอยู่แล้ว และเป็นหมู่บ้านที่มีผลการจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหมู่บ้านพออยู่พอกิน ได้แก่ หมู่บ้านสารภีชัยและหมู่บ้านไร่ป่าคา หลังจากนั้น ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมภายในหมู่บ้าน ที่เป็นลักษณะของการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มด้านการเกษตร และ กลุ่มพึ่งตนเอง รวมทั้งผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านบ้านสารภีชัยจำนวน 58 ครัวเรือน บ้านไร่ป่าคาจำนวน 110 ครัวเรือน และทำการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและประสานงานขอความร่วมมือกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตุ้ม และพัฒนาชุมชนอำเภอป่าซาง

ขั้นตอนที่ 2. ทบทวนจากวารสารและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงภาคสนามเพื่อรวบรวมจัดเก็บข้อมูล ศึกษาบริบท

ชุมชน ปัญหาและอุปสรรคของระบบการเงินภายในครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบัญชี

ขั้นตอนที่ 3. จัดประชุมเสวนาและจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่างผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน พัฒนาชุมชน อำเภอป่าซาง และทีมผู้วิจัย เพื่อวิเคราะห์ SWOT^[5]ของหมู่บ้าน ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พร้อมกับระดมความคิดเห็นในการหาแนวทางการเสริมสร้างจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อน ฉกฉวยโอกาส และหลบหลีกอุปสรรค

ขั้นตอนที่ 4. จัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่างผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน พัฒนาชุมชนอำเภอป่าซาง และทีมผู้วิจัย ศึกษาปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของระบบการเงินภายในครัวเรือน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบัญชีครัวเรือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 5. จัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่างคณะกรรมการดำเนินงาน การศึกษาและวิเคราะห์หาแนวทางในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้โดยการพัฒนาด้านอาชีพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 6. จัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่างคณะกรรมการดำเนินงาน การหาแนวทางแก้ไขปัญหา ระบบบัญชีครัวเรือนโดยใช้วงจร P-D-C-A ศึกษาหาแนวทางและความเป็นไปได้ ในการลดรายจ่าย ศึกษาและหาแนวทางพัฒนาอาชีพเสริมที่มีอยู่เพื่อเพิ่มรายได้ ศึกษาความเป็นไปได้ และหาแนวทางในการพัฒนาอาชีพเสริมใหม่ ๆ

ขั้นตอนที่ 7. คณะกรรมการฯ และชุมชนดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนเกิดการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในระหว่างการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 8. จัดทำรายงานสรุปแผนการพัฒนา ศึกษาหาแนวทางและความเป็นไปได้ ในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ศึกษาและหาแนวทางพัฒนาระบบการจัดการกลุ่มออมทรัพย์ส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการออมทรัพย์

ขั้นตอนที่ 9. คณะกรรมการฯ และชุมชนเกิดองค์ความรู้และปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้เชิงบูรณาการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ระบบบัญชีครัวเรือน การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยพึ่งพาตนเอง และการประกอบอาชีพ

ขั้นตอนที่ 10. จัดประชุมร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน พัฒนาชุมชน ชาวบ้าน และทีมผู้วิจัยเพื่อช่วยกันตรวจสอบ และพิจารณาการดำเนินการ และร่วมกันคิดให้เสนอแนะแนวทางในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ที่ยั่งยืน

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการดำเนินโครงการวิจัยการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าต๋ม แบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่

- 1.1 ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ
- 1.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จ

1.1) ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย 2 ปัจจัยได้แก่

1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ชาวบ้านตำบลท่าต๋มจะต้องมีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีความตระหนักและสร้างแรงผลักดันจากภายในตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้นแต่ละบุคคลจะต้องมีกระบวนการคิดเป็นระบบโดยใช้ข้อมูลมาประกอบในการตัดสินใจและดำเนินการต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขความรู้อัตมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2551:1-6) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ โดยเริ่มจากระดับบุคคล/ครอบครัว และระดับประเทศ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงสอดคล้องกับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม ไม่ทำบาปใด ๆ ที่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น

1.1.2 ปัจจัยด้านกระบวนการกลุ่มของชุมชนตำบลท่าต๋มที่มีผู้นำที่มีความเสียสละ และมุ่งมั่นส่งเสริมให้เกิดกระบวนการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการแบบฉันทามติ เป็นเงื่อนไขคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี กล่าวว่า องค์การจะดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องมีระบบการบริหารและการจัดการที่เหมาะสมโดยผู้ซึ่งจะทำหน้าที่บริหารและการจัดการต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการและมีความตั้งใจจริงด้วย

1.2) ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยได้แก่

1.2.1 ปัจจัยทางกายภาพของชุมชนตำบลท่าต๋ม ที่สามารถนำมาปรับใช้ในกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

ได้แก่ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยเสริม เช่นในแหล่งน้ำมีผักตบชวา ชาวบ้านสามารถนำผักตบชวามาผลิตเป็นกระดาดสาเพื่อใช้ผลิดอกไม้จันทร์ภายในหมู่บ้าน ถ้าเหลือก็จำหน่ายไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง มีการปลูกพืชผักสวนครัวบนที่ดินที่เป็นจุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ของชุมชน โดยอาศัยแหล่งน้ำที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธกรผจง วัฒนสินธุ์ และ พสุเตชะรินทร์ (2542: 78) โดยเน้นว่ากลยุทธ์จะต้องก่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างความสามารถภายใน (จุดแข็งกับจุดอ่อน) และสถานการณ์ภายนอก (โอกาสและข้อจำกัด)

1.2.2 ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่สามารถนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม อันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความสำเร็จอย่างยั่งยืน เป็นหลักพอประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า โดยใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้กับวัสดุที่เหลือใช้ได้แก่ใยกล้วย สามารถทอผ้าจากใยกล้วยย้อมสีธรรมชาติเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า และภูมิปัญญาด้านการจักสาน โดยทำไม้กวาดจากทางมะพร้าวและหญ้าขัดมอน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิด “ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมของไทย” (สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม, 2541: 50) การสร้างความเข้มแข็งชุมชนและนำไปสู่ความยั่งยืนนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทุนทางสังคมได้แก่ ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จารีตประเพณีและอุดมการณ์

1.2.3 ปัจจัยกระบวนการจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยดำเนินการจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และระบุขอบเขตงานอย่างชัดเจน นอกจากนั้นอาจต้องมีการกำหนดสถานที่เพื่อเป็นจุดศูนย์รวมในการทำกิจกรรมอันเป็นสัญลักษณ์ทางกายภาพด้านการจัดการ รวมทั้งมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการวางแผนโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค นำไปสู่การกำหนดวิธีการจัดการรายจ่ายเพิ่มรายได้ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม จากนั้นทำการกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงานตามแผนรวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในรอบต่อไป เป็นหลักความมีเหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ โคเฮนและอันฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977 อ้างในบุญชู แก้วส่อง : 45) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจ นั้นจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นริเริ่ม และค้นหาปัญหาภายในชุมชน ต้องจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการวางแผนพัฒนา ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และมีส่วนร่วมในขั้นการประเมินผลการพัฒนา

1.2.4 ปัจจัยจากการบูรณาการของหน่วยงานในระดับ ได้แก่กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมบัญชีสหกรณ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยการวางแผนและเชื่อมโยงการดำเนินงาน ภายใต้ขอบเขตความรับผิดชอบที่แตกต่างกันโดยเกื้อหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดการผนึกพลังขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ อย่างยั่งยืนของชุมชน อันส่งผลต่อศักยภาพในการรอม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร แสงโชติ (อ้างถึงใน สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2540: 102-121) องค์การที่จะเข้มแข็งได้จำเป็นต้องคิดค้นและพัฒนาให้เกิดทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมในทุกๆ ด้านคือ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการเมือง ที่มีความสัมพันธ์หนุนเสริมซึ่งกันและกันจะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรชาวบ้านต้องได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม จึงจะสามารถสร้างความเข้มแข็งขึ้นมาได้และนำไปสู่ความยั่งยืน ไม่ใช่องค์กรเฉพาะกิจที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเพียงเท่านั้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการจัดการรายจ่าย และเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการดำเนินกิจกรรมการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการดำเนินการบันทึกบัญชีครัวเรือน 2) กิจกรรมการดำเนินการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ และ 3) กิจกรรมการหาแนวทางการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปแนวทางการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นไปตาม แนวคิด วงจร P-D-C-A ของ W. Edwards Deming ทางด้านการบริหารคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

1. สร้างความตระหนักและการยอมรับถึงประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนซึ่งจะแสดงพฤติกรรมในการใช้จ่ายในครัวเรือน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้าใจและรู้จักตนเองจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยพบว่าบ้านสารภีชัยมีรายจ่ายร้อยละ 37.03 เป็นรายจ่ายด้านอาหาร และร้อยละ 28.58 เป็นรายจ่ายด้านสาธารณูปโภค และบ้านไร่ปากามีรายจ่ายร้อยละ 40.34 เป็นรายจ่ายด้านอาหาร และร้อยละ 17.27 เป็นรายจ่ายด้านสาธารณูปโภค

2. กำหนดแผนกิจกรรมเพื่อดำเนินการลดรายจ่ายตามข้อมูลของการบันทึกบัญชีครัวเรือนการนำข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนชุมชนเป็นแนวทางในการกำหนดแผนกิจกรรมลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และแผนกิจกรรมการเพิ่มรายได้ อย่างสมเหตุสมผลโดยอยู่บนพื้นฐานของการคิดอย่างเป็นระบบด้วยการวิเคราะห์ TOWS Matrix โดยการแก้ไขจุดอ่อน และ

หลักเลี้ยงอุปสรรคโดยเสริมสร้างและใช้จุดแข็งรวมทั้งถ่วงดุล และใช้ประโยชน์จากโอกาสภายใต้บริบทของชุมชน เพื่อให้มีความเป็นไปได้สูงในการนำแผนไปดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ได้แก่

2.1 กิจกรรมลดรายจ่าย จากผลการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและคนในชุมชน โดยได้ข้อสรุปว่ากิจกรรมการลดรายจ่ายต้องอยู่บนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

2.1.1 แผนกิจกรรมลดรายจ่ายด้านอาหาร โดยการปลูกพืชผักสวนครัวที่มีความทนทานต่อโรคและเป็นพืชที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน

2.1.2 แผนกิจกรรมลดรายจ่ายด้านอุปกรณ์และของใช้ ได้แก่ การผลิตน้ำยาล้างจาน และการผลิตน้ำยาซักผ้า โดยการฝึกอบรมและปฏิบัติการในการผลิตน้ำยาล้างจานและน้ำยาซักผ้า โดยใช้มะกรูดเป็นวัตถุดิบหลักซึ่งสามารถจัดหาได้ภายในหมู่บ้าน การดำเนินกิจกรรมตามแผนใช้กระบวนการรวมกลุ่มในการดำเนินการ

2.1.3 แผนกิจกรรมลดรายจ่ายด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมการลดรายจ่ายค่าน้ำมันรถโดยการรณรงค์ใช้จักรยานและการเดินเท้าแทนการใช้รถจักรยานยนต์ รณรงค์ลดค่าใช้จ่ายในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยรณรงค์ใช้การกระตุ้นผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ใช้การรณรงค์ผ่านเวทีประชุมหมู่บ้าน ได้แก่ การประชุมเพื่อรับเบี่ยเลี้ยงผู้สูงอายุ และการประชุมโครงการออมวันละบาท

2.1.4 แผนกิจกรรมลดรายจ่ายด้านอุปกรณ์การเกษตร ได้แก่ กิจกรรมลดรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี โดยการรวมกลุ่มลงทุนและลงแรงในการทำปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกัน

2.1.5 แผนกิจกรรมลดรายจ่ายด้านค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้แก่ กิจกรรมลดรายจ่ายค่าหอย และกิจกรรมลดรายจ่ายค่าบุหรืและค่าสุรา โดยการรณรงค์ลดความถี่และจำนวนเงินในซื้อใช้ การรณรงค์ผ่านเวทีประชุมหมู่บ้าน

2.2 กิจกรรมเพิ่มรายได้

การหากิจกรรมเพิ่มรายได้ได้นั้น จากการศึกษาพบว่าควรอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่หรือชุมชนมีความสามารถทำได้ โดยให้พิจารณาร่วมกันทั้งผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ทั้ง 2 หมู่บ้านซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

บ้านสารภีชัย

2.2.1 กิจกรรมผลิตกระดาษจากผักตบชวา ชุมชนได้รับการอบรมความรู้เชิงปฏิบัติการในการผลิตกระดาษผักตบชวา และในอนาคตชุมชนมีแผนจะดำเนินการผลิตและแปรรูปเป็นดอกไม้จันทน์ ใช้ภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง

2.2.2 บ้านสารภีชัย ผู้สูงอายุที่ยังมีความรู้เรื่องการทำไม้กวาด ยังคงทำไม้กวาดใช้เองในครัวเรือน ซึ่งเป็นไม้กวาดทางมะพร้าว ไม้กวาดจากต้นหญ้าขัดมอน และยังได้ผลิตขายภายในหมู่บ้าน เพื่อหาอาชีพเสริมให้กับครอบครัว อีกทั้งเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่ได้รับมาจากปู่ย่าและถ่ายทอดให้แก่คนในครอบครัว ให้ช่วยกันทำเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเป็นรายได้เสริม

2.2.3 การผลิตโครงฟางหรือจากฟางข้าว ชุมชนร่วมประชุมหาแนวทางร่วมกันในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากฟางข้าว เนื่องจากในอดีตชุมชนจะขายฟางข้าวเพียงกิโลกรัมละ 50 สตางค์ ดังนั้นชุมชนจึงมีความเห็นร่วมกันเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากฟางข้าวโดยมีแนวคิดในการทำกระดาษจากฟางข้าวและโครงฟางหรือจากฟางข้าว ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านได้ทำการประสานขอความช่วยเหลือด้านองค์ความรู้กับสำนักงานพัฒนาชุมชน

บ้านไร่ป่าคา

2.2.4 การนำใยกล้วย มาผลิตเป็นผ้าทอใยกล้วย บ้านไร่ป่าคาส่วนใหญ่มีภูมิปัญญาด้านการทอผ้า ดังนั้นจึงนำเอาภูมิปัญญาที่มีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างคุณค่า และเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการประยุกต์นำเอาต้นกล้วยที่มีการปลูกทั่วไปตามหัวไร่ปลายนา มาผลิตเป็นเส้นใยย้อมสีธรรมชาติ และทอเป็นผืน สามารถนำไปแปรรูป สร้างอาชีพเสริมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อีกช่องทางหนึ่ง

2.2.5 ดำเนินการรณรงค์การสร้างรายได้จากกิ่งไม้ ล้าใยเพื่อจัดตั้งกลุ่มสร้างเงินจากกิ่งไม้ เป็นแนวทางเสริมรายได้ อีกทางหนึ่ง ที่ทางที่มวิจัยและคณะกรรมการเห็นว่าทางชุมชนสามารถทำได้

2.2.6 ขยายกลุ่มผลิตพริกกลาบ มีการรวมกลุ่มของแม่บ้านไร่ป่าคา

2.2.7 เพิ่มข้อมูลจัดทำเว็บไซต์ เซฟพื้นที่ และโดเมน ชื่อ www.banraipaka.com เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อการศึกษา บ้านไร่ป่าคามีการรวมกลุ่มเพื่อเลี้ยงวัว โดยใช้ชื่อว่า "กลุ่มโคขาวลำพูน" เพื่ออนุรักษ์วัวพันธุ์ท้องถิ่น และเพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกในกลุ่ม

3. การดำเนินการตามแผนการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ โดยการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้ปัจจัยทางกายภาพของชุมชน โดยเน้นการใช้ทรัพยากร เครื่องมือและอุปกรณ์ และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เสริมประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม

ภาพที่ 1 จัดงานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมประสิทธิภาพ
ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการ

บุคคลต้นแบบ บ้านไร่ป่าคา

นางสร้อยฟ้า สุขใจ
บ้านเลขที่ 14 หมู่ 13
บ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าต๋ม
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
บัญชีครัวเรือน

**“ทำบัญชีครัวเรือนมาตลอด เพราะเป็นช่วง
เสริมสวย มีรายได้ทุกวัน การทำจะทำให้รู้อย่าง
ลึกซึ้งวัน บางวันมีรายได้เท่าไร ต้นทุนซื้อของ
แต่ละเดือนเป็นเท่าไร ได้อะไรเท่าไร ใหญ่
เท่าไร ฐานะจ่ายมากขึ้น รายจ่ายที่ไม่จำเป็น
ก็สามารถลดได้ อย่างเช่นเสื้อผ้าที่ไม่จำเป็นก็
จะไม่ซื้อ”**

สุแก้ว อุปรัตน์
บ้านเลขที่ 13 หมู่ 13
บ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าต๋ม
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

อายุมากแล้วแต่ก็ยังทำบัญชีครัวเรือน
**“ทำบัญชีครัวเรือนแล้วดี สิ่งที่ไม่สมควรจ่ายก็ประหยัด
สอนคิดเตือนใจได้ดี สอนให้ประหยัด ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย
ได้รายรับเล็กๆ น้อยๆ ก็จดบันทึก วันไหนขายไปซื้อของ
ก็ถามย่ายว่าวันนี้จ่ายกี่บาท ก็จดลงทุกวัน และจะทำไปเรื่อย ๆ”**

โดยภาควิชา การจัดการรายจ่ายและให้รายได้เป็นฐานการคำนวณทางเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าต๋ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์เอก อิตเกษ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พอสณัฐ อธิปินธนะ
สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประภาพรรณวินพร คำนวณเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2553

ภาพที่ 2 ไลน์แสดงบุคคลต้นแบบในการบันทึกบัญชี

4. การดำเนินการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนต้องมีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีผู้นำที่มีความเสียสละ และมุ่งมั่นส่งเสริมกระบวนการกลุ่มให้มีความเข้มแข็งด้วยการเน้นการมีส่วนร่วมแบบฉันทามติ

5. วางแผนเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ในรอบการดำเนินงานต่อไป พร้อมทั้งกำหนดแผนกิจกรรมหรือมาตรการกระตุ้นใจให้ชุมชนดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ส่งผลให้เกิดการออมอย่างยั่งยืน

5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการดำเนินโครงการวิจัยนี้ ได้มุ่งเน้นการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำบัญชีครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์รายรับ รายจ่ายของแต่ละครัวเรือน หลังจากนั้นหาแนวทางในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ด้วยการพัฒนาอาชีพและการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดแนวทางในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนาแบบบูรณาการโดยเกิดจากความร่วมมือของชุมชน และผลจากการดำเนินกิจกรรมทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนโดยสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์รายรับรายจ่ายผ่านระบบบัญชีครัวเรือน และนำผลที่ได้ขึ้นเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงพฤติกรรมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของครัวเรือนนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองด้วยการออมทรัพย์ นอกจากนั้นในการจัดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ด้วยวิธีการประกอบอาชีพเสริมได้อย่างยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทุนทางทรัพยากรในชุมชน ทุนทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน รวมทั้งทุนทางสังคมที่มีอยู่ภายในชุมชน สามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามวัตถุประสงค์ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณปัจจัยทางกายภาพของชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แหล่งน้ำ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในชุมชน นำมาปรับใช้ในกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่สามารถนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม อันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความสำเร็จอย่างยั่งยืน	ความมีเหตุมีผล ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ -ดำเนินการจัดตั้งในรูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการ -มีการกำหนดสถานที่เพื่อเป็นจุดศูนย์รวมในการทำกิจกรรมอันเป็นสัญลักษณ์ทางกายภาพด้านการจัดการ -มีการจัดการอย่างเป็นระบบ -ทำการกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงานตามแผนรวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในรอบต่อไป	การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ปัจจัยจากการบูรณาการของหน่วยงานในทุกระดับ โดยการวางแผนและเชื่อมโยงการดำเนินงาน ภายใต้ขอบเขตความรับผิดชอบที่แตกต่างกันโดยเกื้อหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดการฉีกพลังขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ อย่างยั่งยืนของชุมชน อันส่งผลต่อศักยภาพในการออม
เงื่อนไขความรู้ ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต้องมีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ต้องมีความตระหนักและสร้างแรงผลักดันจากภายในตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้นแต่ละบุคคลจะต้องมีกระบวนการคิดเป็นระบบโดยใช้ข้อมูลมาประกอบในการตัดสินใจและดำเนินการต่าง ๆ		
เงื่อนไขคุณธรรม ปัจจัยด้านกระบวนการกลุ่มของชุมชนที่มีผู้นำที่มีความเสียสละ และมุ่งมั่นส่งเสริมให้เกิดกระบวนการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการต่าง ๆ แบบฉันทาตามติ		

ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมบัญชีสหกรณ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ต้องทำงานในรูปแบบของเครือข่ายและวางแผนดำเนินงานร่วมกัน โดยไม่แยกส่วนกันเพื่อการพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างตระหนักรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชนถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อย่างเป็นรูปธรรม เริ่มตั้งแต่การทำบัญชีครัวเรือน การนำข้อมูลจากการลงบันทึกบัญชีครัวเรือนไปสู่การกำหนดกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชนและพยายามผลักดันให้ชุมชนสร้างความเข้มแข็งด้วยตนเอง โดยยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม และใช้ทุนทางทรัพยากร ทุนทางภูมิปัญญา รวมทั้งทุนทางสังคมภายในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการของชุมชนตำบลท่าตุ้ม

5.2.1 กิจกรรมการลดรายจ่ายบางกิจกรรมจะสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมอาจมีความจำเป็นต้องนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่อย่างกลมกลืน

5.2.2 กิจกรรมการเพิ่มรายได้ โดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น มาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นผลิตภัณฑ์และบริการ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมอาจจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยดำเนินการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

5.2.3 กิจกรรมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้เชิงบูรณาการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลท่าตุ้มต้องอาศัยทรัพยากรและวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรม โดยเน้นการผลิตเพื่อใช้หรือจำหน่ายภายในชุมชน เมื่อมีจำนวนการผลิตที่เหลือมาก จึงกระจายสินค้าไปยังชุมชนรอบข้าง

5.2.4 ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมการจัดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ จะต้องแสดงบทบาทในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม และปรับปรุงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง^[6] เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดการตื่นตัวตลอดเวลา และลงมือปฏิบัติการทันทีที่บัญชีครัวเรือนจนเป็นนิสัย ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 การพัฒนาความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเพิ่มรายได้ที่ยั่งยืน

5.3.2 การศึกษาและการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการแปลงเงินออม สู่โครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวม

5.3.3 ศึกษารูปแบบการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตในสังคมเมือง

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) คณะกรรมการติดตามและประเมินผลประเภททุนนวัตกรรม ประจำปี 2553 ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อโครงการ ฯ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ช่วยประสานงานจนทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยพายัพ ที่ให้การสนับสนุนอนุญาตให้คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดได้ดำเนินการโครงการจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีและโครงการนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านบ้านสารภีชัย และบ้านไร่ป่าคา รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนในดำเนินการโครงการจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. 2543. **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองและเศรษฐกิจชุมชนของกระทรวงมหาดไทย**. โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, กรุงเทพฯ.
- คลังปัญญาไทย. 2554. **“เศรษฐกิจพอเพียง”**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://sufficiencyeconomy.panyathai.or.th/>. (วันที่ค้นข้อมูล : 21 กันยายน 2554)
- ไพบูลย์ สิงห์รา. 2551. **อบรมนักเรียนทำบัญชีครัวเรือน. โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัวระเหว**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.thai_school.net/ (วันที่ค้นข้อมูล: 23 มิถุนายน 2552).
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2550. **ครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.baac.com> (วันที่ค้นข้อมูล: 23 มิถุนายน 2552)
- พัทธรังษี วัฒนสินธุ์ และ พลุ เตชะรินทร์. (2542). **การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bartol, Kathryn M., and Manartin, david C. (1998). **Management**. 3rd ed. McGraw-Hill.